

STATSMINISTERENS VALGFOREDRAG

1. Den rikspolitiske situasjon.

Selv om det i år er lokalvalg, vil også det bli preget av det gledelige faktum at de borgerlige partier i juni lyktes å realisere et viktig felles mål. Høyres mindretallsregjering ble utvidet til en flertallsregjering med deltagelse fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Regjeringsomdannelsen skjedde meget raskt. Jeg ser det som en betydelig gevinst for samarbeidstanken i norsk politikk at vi så hurtig klarte å bli enige om det politiske grunnlag for en omdannet regjering. De tre partiene viste her holdninger som er verdifulle i et demokrati.

Jeg vil samtidig få minne om at da Regjeringen ble dannet i oktober 1981 som en mindretallsregjering av Høyre, skjedde det på grunnlag av en forståelse mellom Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. De tre partier hadde som felles mål å etablere en flertallsregjering, men måtte konstatere at abortsaken gjorde det umulig på det daværende tidspunkt. De var derfor enige om at den mest naturlige løsning på den situasjon som var oppstått, var at Høyre dannet regjering alene, men med støtte fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Vi vil

hevde at det viste seg å være en god samarbeidsløsning i en spesiell situasjon.

Men det var samtidig klart at de tre partier sto fast på ønsket om å danne en flertallsregjering så snart utviklingen ville komme så langt at alle tre partier følte dette som en naturlig løsning. Dit er vi kommet i dag, og jeg vil gjerne få uttrykke glede over at vi nå har fått en regjering som kan støtte seg på et flertall i Stortinget. Riktignok har samarbeidet mellom mindretallsregjeringen og de tre partiers stortingsgrupper i Stortinget stort sett gått bra og oversteget de fleste forventninger. Men det er en naturlig forpliktelse overfor velgerne å søke å etablere en flertallsregjering, slik vi nå har gjort. Og det er utvilsomt en milepæl som er passert når vi nå har fått den første borgerlige flertallsregjering siden 1971.

For Høyre er det en særlig tilfredsstillelse at vi nå har klart å få til en flertallsregjering, noe vi har arbeidet for gjennom mange år. Dette betyr selvsagt ikke at den løsning som ble valgt etter valget høsten 1981 var noen mindreverdige eller dårlige løsninger på regjeringsspørsmålet. Erfaringene har jo tvert om vist til fulle at en ettpartiregjering av Høyre, i samarbeid med de to andre borgerlige partier, var et handlekraftig og rettlinjert alternativ. Men allikevel er det klart at Høyre hele tiden har ønsket en flertallsregjering. Vi ser derfor frem til et konstruktivt og positivt samarbeid mellom de tre partier både i Regjeringen og i Stortinget,

- til beste både for de tre deltagende partier - men først og fremst for løsningen av våre forpliktelser overfor hele folket.

Men selv om vi nå har en tre-partiregjering, er det i dag naturlig å kaste et blikk tilbake på det som er oppnådd under den Høyre-regjering vi har hatt siden valget i 1981. Det har ikke manglet på påstander om at Høyre og Regjeringen har sviktet valgløftene. Angrep av denne type er imidlertid grundig tilbakevist i handling. På område etter område har vi tatt initiativ for å gjennomføre den moderate kursendring som Høyres program innebærer. Og på sentrale felter har vi kunnet registrere markerte og positive resultater, mens det på andre områder naturlig nok tar noe lenger tid før vi i praksis merker de positive resultatene av den kursendring som har funnet sted.

Og nå er den omdannede regjering i ferd med å føre arbeidet videre, basert på erklæringen fra den omdannede regjering og på Fellesinnstillingen fra 1981. Dette understreker ikke minst kontinuiteten i Regjeringens arbeid.

Men vi har heller aldri lagt skjul på at det måtte ta tid å innfri alle punkter i Høyres program og i fellesinnstillingen fra de tre samarbeidspartiene, særlig de som innebærer økt offentlig innsats. Dette ble da også omhyggelig understreket under valgkampen. Senere har det vist seg at krisen i verdensøkonomien og Lisikkerheten om oljeinntektene har påført vårt land

større vanskeligheter enn noen kunne regne med. Og samfunnet har tapt mangfoldige milliarder på mislykkede bedrifter, prosjekter og garantier fra tidligere perioder. Disse feil fra før må samfunnet nå betale dyrt for. Når disse problemer tas i betraktning må det være all grunn til å si seg fornøyd med tempoet og kraften i arbeidet for å gjennomføre de løfter vi gikk til valg på.

2. Arbeidet for å sikre sysselsettingen og velferdsgrunnlaget.

Det er et hovedmål for all sunn politikk å bygge et tryggere samfunn, hvor den enkelte er sikret arbeid og inntekt, og etter behov omsorg og støtte. Et samfunn hvor det er trygt å vokse opp, trygt å leve og trygt å bli syk og gammel. Denne tryggheten trues i dag i nær sagt alle land. Den trues både av en svekkelse av moralske normer og bånd mellom medmennesker, av internasjonale konflikter og opprustning, og av økonomiske problemer og arbeidsløshet.

Kampen mot arbeidsløsheten ville bli håpløs, hvis man nekter å se årsakene i øynene, og hvis man nekter å lære av feil. Ingen kan vel lenger benekte at den politikken som ble ført i 1970-årene førte til at produksjonskostnadene steg dramatisk meget mer i Norge enn i andre land. Resultatet er at Norge i dag har en vesentlig svakere konkurranseevne enn da Arbeiderpartiet overtok i 1973.

Vi vet også at dette førte til at titusener av arbeidsplasser ble ulønnsomme i denne tiden, og at tallrike bedrifter derfor begynte å bruke opp sine reserver. Da så ulønnsomme bedrifter uten reserver møtte en verdenskrise, var det blitt for sent å hindre arbeidsløshet. Dette har gjort kampen mot arbeidsløsheten til vårt mest presserende problem.

Men arbeidsledigheten ville ha vært vesentlig større dersom ikke Regjeringen helt siden den overtok hadde lagt opp en politikk for å styrke utsatte arbeidsplasser. Viktigst her er kampen mot inflasjonen, som har ført til lavere prisstigning. Mindre vekst i offentlige utgifter har samtidig skaffet rom for lettelser i bedriftsbeskatningen, og for støttetiltak til særlig utsatte industrigrener og andre næringer. Bremsing av skattene for personer minsker behovet for lønnstillegg i forhold til hva det ellers ville vært, og er derfor også et bidrag til å styrke konkurransevne og arbeidsplasser. Opprydding i produktivitetshemmende lover og forskrifter er nødvendige for å ta bort bremsen for produktive tiltak. Og vårt arbeid for høyere produktivitet er en viktig del av kampen for bedre konkurransevne.

Ekstraordinære sysselsettingstiltak er også nødvendige i dagens situasjon. Regjeringen har fått tilslutning til meget omfattende tiltak av denne art. Stikkord er her bl.a. en usedvanlig sterk innsats for nye opplæringsplasser i skole og arbeidsliv, midlertidige arbeidsplasser i kommunalsektoren, offentlige investeringer og tiltak overfor arbeidsmarkedet. Men vi må ikke glemme at vi ikke

kan opprettholde sysselsettingen i det lange løp gjennom kortsiktige arbeidsmarkedstiltak og spesielle støttetiltak overfor utsatte bedrifter. Usikkerheten om oljeinntektene gjør det enda mer umulig å løse problemene på den måten. Og den gjør det umulig og uansvarlig å prøve å løse sysselsettingsproblemet ved en ensidig og varig sterk økning av antallet offentlig sysselsatte. Det er skremmende å se hvorledes mange bare lukker øynene for de kraftige signaler om at oljen ikke kan skaffe alle de pengene som de har regnet med.

Det er ikke vanskelig å finne forslag om bruk av mer penger for å skape økt sysselsetting på kort sikt. Arbeiderpartiets krav om meget sterkere økning av offentlige utgifter og utlån ville utvilsomt kunne skaffe flere jobber, til å begynne med. Men all mulig erfaring og teori viser at det også ville skape sterkere prisstigning og lønnsstigning, særlig lønnsglidning. De arbeidsplassene som konkurrerer med utlandet ville da bli slått ut i tur og orden - p.g.a. høyere kostnader og dyrere produkter. Arbeiderpartiets politikk minner mest om den som deres partifeller førte i Danmark, med langvarig massearbeidsløshet som tragisk resultat.

Regjeringen legger derfor avgjørende vekt på å finne den riktige balanse mellom på den ene side de kortsiktige tiltak som må til for å redusere den øyeblikkelige arbeidsledighet, og på den annen side den sparsommelighet som er nødvendig for å bremse prispresset og kostnadsstigningen, og derved bedre konkurranseevnen og trygge arbeidsplassene på lengre sikt.

Våre motstandere henger fremdeles fast i den gamle forestilling at vi har et valg mellom enten lavere prisstigning, eller full sysselsetting, og at lavere prisstigning er mindre viktig enn høy sysselsetting. Men Arbeiderpartiets inflasjonspolitikk var en årsak til arbeidsløsheten, ikke et alternativ til den. Derfor er det et vesentlig fremskritt at sterk og stigende inflasjon under Arbeiderpartiet er snudd om til synkende prisstigning nå. Men prispresset og prisstigningen i Norge er fremdeles altfor høy i forhold til de land vi konkurrerer med. Derfor ville det være lettsindig å følge de inflasjonsdrivende kravene om ytterligere sterkt økte offentlige utgifter.

I kampen for en sunnere samfunnsøkonomi har også vår skattepolitikk begynt å vise resultater. Allerede i fjor kunne vi se at stansen i skattestigningen medvirket til et mer moderat oppgjør enn de fleste hadde regnet med. Og når vi i år har oppnådd et inntektsoppgjør som ligger nærmere opp til hva konkurranseevnen kan tåle enn på mange år, skyldes det ikke minst at organisasjonene selvsagt tar hensyn til bl.a. forandringer i skattene.

Og kontrasten mellom vår linje og Ap's skatteglade politikk er slående. Dersom man skulle følge Arbeiderpartiets krav om enda sterkere vekst i de offentlige utgifter, ville nye, sterke skatteforhøyelser ikke bli til å unngå.

Men vi har aldri vært tilhengere av brå og dramatiske omlegninger, verken i skattepolitikken eller på andre

områder. Derfor er det også her de jevne steg i riktig retning som må prege Høyres reformpolitikk. Vi må også i skattepolitikken ta hensyn til hva finanspolitikken gir rom for, og hva Stortinget kan gå med på.

Men hvorfor ikke heller satse på å redusere den direkte skatte- og avgiftsbelastningen på bedriftene, istedenfor å prioritere skattelettelser for personer? Dette spørsmål er dessverre like vanlig som det er misvisende: Er det ikke nettopp bedriftene og arbeidsplassene som rammes når progresjonssatser skruer lønnskrav i været? Og er det ikke nettopp produksjonslivet som må lide når høye marginalsatter fremmer svart arbeid og motvirker effektivitet og innsatsvilje?

Men når vi understreker at personbeskatningen er viktig, har vi ikke dermed sagt at bedriftsbeskatningen er uviktig. Også på dette punkt fastholder vi retten til å ha mer enn én tanke i hodet på samme tid. Derfor har vi også skaffet rom for større lettelser i bedriftenes skatte- og avgiftsbelastninger enn noen gang tidligere. I dag er det mange nok som uttaler velvilje overfor bedriftene. Problemet er at de andre partiene mangler vilje til å bremse de offentlige utgiftene, slik at det kan bli rom for lettelser.

Vi er ikke flere i dette land enn at det burde være mulig å få til et reelt samarbeid på tvers av parti- og organisasjonsgrenser for å sikre arbeidsplassene. Arbeiderpartiets langtidsprogram inneholder meget som kunne danne en del av grunnlaget for et slikt samarbeid. Men

opposisjonen har tross dette hittil falt tilbake til kortsiktig overbudspolitik, som uvegerlig ville påføre produksjonen større byrder i det lengre løp. Vi må tross dette sette all mulig kraft inn på å forbedre konkurranseevnen og stimulere til omstillinger, lønnsomme investeringer og høyere produktivitet.

I den grad vi maktet dette, vil vi stå rustet til ny vekst når økonomien om noen tid kommer ut av dagens strukturkrise. Det er derfor Regjeringen satser på høyere teknisk og økonomisk utdanning, på forskning og utvikling i bedriftene, og på produktive lettelser i bedrifts- og personbeskatning. Og det er derfor vi må vise varsomhet med subsidiene til bedrifter og bransjer som ikke har fremtiden for seg.

På tross av de alvorlige krisetegn og strukturproblemer som kjennetegner vår økonomi, er det positivt at vi allerede kan se visse oppmuntrende trekk i den økonomiske utvikling. Med en prinsippfast og målrettet videreføring av vår nåværende kurs, kan vi se frem til et stadig større lys i enden av tunnelen. (Pluss noen nøkkeltall som viser at "vi er på rett vei".)

3. Fra velferdsstat til velferdssamfunn.

Et hovedtrekk ved den situasjon som forelå da Høyre-regjeringen overtok, var planer og forventninger om nye kostbare fremskritt på en rekke områder. Det var skapt en konflikt mellom urealistiske forventninger på

den ene side, og en overbelastet samfunnsøkonomi på den annen side. Dette var i høy grad situasjonen også i helse- og sosialsektoren. Hele vårt helse-, sosial- og trygdevesen møtte jo 80-årene med behov for stadig flere penger, - penger som bare kan skaffes ved ny økonomisk vekst. Men samtidig var mulighetene for økonomisk vekst sterkt redusert som følge av Arbeiderpartiets lettsindige politikk i 70-årene.

Høyre-regjeringen stod derfor overfor den krevende oppgave å bremse utgiftsveksten også i helse- og sosialsektoren. Vi var klar over at dette ville kreve upopulære tiltak. Samtidig måtte vi konstatere at hvis vi ikke tok denne utfordring på alvor, ville vi i løpet av få år stå oppe i en ganske annerledes alvorlig situasjon, - med en velferdsstat på sammenbruddets rand.

Regjeringen har derfor arbeidet aktivt for å dempe utgiftsveksten også i helse-^{og} sosialsektoren. Reaksjonene har naturligvis ikke latt vente på seg. Arbeiderpartiet falt straks tilbake til sin gamle argumentasjon om at Høyre i virkeligheten er i ferd med å gjennomføre "en nedbygging av velferdsstaten". I lys av at bevilgningene til helse- og sosialformål i dag er høyere enn noen gang, faller slike påstander på sin egen urimelighet. Det er ikke nedbygging av velferdsstaten å arbeide for en dempet utgiftsvekst, slik at de offentlige tilskudd bedre kan tilpasses en situasjon med lavere økonomisk vekst.

Utfordringen er med andre ord å sette velferdsstaten istand til å overleve økonomiske problemer. Samtidig vet

vi at det fortsatt er behov for en styrking av innsatsen overfor spesielt vanskeligstilte grupper. Dette krever at vi i tillegg til arbeidet for å redusere den generelle utgiftsvekst, kan konsentrere innsatsen bedre om de grupper som mest av alt trenger fellesskapets støtte. Men skal vi få dette til, må vi samtidig vise vilje til rasjonalisering og omprioritering for å få en bedre utnyttelse av de meget betydelige ressurser samfunnet bruker på helse- og sosialvesenet. Derved vil vi også kunne prioritere sterkere de grupper som har størst behov for individuell støtte. Vårt mål er litt enkelt sagt rett og slett å gjøre velferdsstaten enda mer sosial.

Det er derfor Regjeringen har måttet tilpasse fylkenes sykehusplaner til den økonomiske virkelighet. Skulle man gjennomføre fylkenes planer for en videre utbygging av sykehusene, - planer som ble laget under ganske andre økonomiske forutsetninger -, ville det sprengte alle mulige økonomiske rammer og samtidig sette en effektiv bom for den utbygging av primærhelsetjenesten som det er alminnelig enighet om. Regjeringen fant det altså nødvendig å redusere utbyggingsplanene. Vi fant det allikevel mulig å innpasse en del høyt prioriterte sykehusprosjekter, men hovedvekten vil i årene som kommer bli lagt på en sterkere satsing på sykehjemsplasser, eldreomsorg, distriktshelsetjenesten og en standardhevning innenfor psykisk helsevern og helsevernet for psykisk utviklingshemmede.

En viktig forutsetning for den sterkere satsing på primærhelsetjenesten er den nye loven om helse- og sosialtjenesten i kommunene. Ansvar for primærhelsetjenesten blir nå overført til kommunene, slik at kommunene selv må tilpasse helse- og sosialtilbudene til de lokale ønsker og behov. De statlige tilskudd skal skje i form av rammetilskudd, og reformen betyr totalt sett at kommunene får nye og viktige oppgaver og muligheter.

Stortinget vedtok videre vår Regjerings forslag til bevilgninger til den kommunale helse- og sosialtjeneste for 1984. I proposisjonen understreket Regjeringen at det i fremtiden blir en hovedoppgave å bedre levekårene for utsatte grupper. Det ble også understreket at Regjeringen vil arbeide for å øke ressursene til den kommunale helse- og sosialtjeneste i årene som kommer, og det er klart forutsatt at veksten her skal bli større enn det som nå er forutsatt for helseinstitusjonenes vedkommende. Det er fullstendig grunnløst å komme med påstander om at Regjeringen er i ferd med å bygge ned velferdsstaten.

Et hovedpunkt under debatten om den nye loven, var spørsmålet om fritt legevalg. Som kjent la Arbeiderparti-regjeringen våren 1981 frem et forslag som i praksis ville bety forbud mot praksis for leger som ikke hadde offentlig tillatelse til å etablere seg, og forbud mot praksis for offentlig ansatte leger utenom arbeidstiden. Dette forslag var for oss klart uakseptabelt, og da Regjeringen la frem et nytt lovforslag ble

prinsippet om pasientenes rett til selv å velge lege slått fast. Loven sikrer legenes og fysioterapeutenes mulighet til å drive selvstendig praksis, samtidig som refusjonsordningene måtte endres for å hindre en ukontrollert utgiftsvekst. Den nye lov om helse- og sosialtjenesten i kommunene legger derfor opp til en sterkere satsing på primærhelsetjenesten, samtidig som hensynet til det frie yrkes- og lege-valg er ivaretatt.

Regjeringen har også satt igang en bred gjennomgang av hele trygdesystemets oppgaver og utforming. Også på dette område er det nødvendig å dempe forventningspresset. Vi må isteden legge opp en fornuftig strategi for hvorledes man i fremtiden skal kunne sikre folketrygdens økonomi samtidig som vi opprettholder en god standard på trygdens ydelser. Regjeringen står fast ved at minstepensjonistene skal være sikret en inntektsutvikling som er noe bedre enn gjennomsnittet for yrkesaktive, et prinsipp som også ble fulgt opp under pensjonsreguleringene i våres. Fra 1982 til 1983 vil således minstepensjonistene få en inntektsøkning på henholdsvis 9,3 prosent for enslige og 9,1 prosent for pensjonistektepar.

Egenandeler i helsetjenesten har etter hvert også blitt et omdiskutert tema i helsepolitikken. Det blir ofte fremstilt som om egenandeler er noe som er oppfunnet av den nåværende Regjering, men dette er selvsagt ikke riktig. Det er heller ikke riktig når det blir hevdet at egenandelene er øket kraftig under den nåværende regjering.

De økninger som er foretatt er stort sett en følge av pris- og omkostningsutviklingen. Vi må imidlertid overveie en sosial ombygging av det egenandelssystem som ikke minst Arbeiderpartiet har ansvar for å ha bygget opp, slik at man i større grad kan konsentrere subsidiene om utsatte grupper. Regjeringen legger i denne sammenheng også vekt på at man kan komme frem til et enklere og mer oversiktelig system, som også skjermer grupper og enkeltpersoner mot urimelig egenbetaling ved nødvendig helsehjelp. Selv om det burde være helt unødvendig, vil jeg gjerne understreke at det selvsagt heller ikke i fremtiden vil være slik at adgangen til helsetjenester vil være avhengig av den enkeltes økonomiske evne.

Også på en rekke andre viktige områder har Regjeringen tatt initiativet til omlegninger for å sikre at subsidiene i størst mulig utstrekning går til dem som virkelig trenger fellesskapets støtte. Dette gjelder f.eks. endringer som er gjort i bostøtten. Samtidig er det innført et eget etableringstilskudd for særlig svakstilte grupper og en ordning med etableringslån for ungdom i etableringsfasen. Alt dette er tiltak som vil gjøre det lettere for alle å skaffe seg en passende bolig.

Men Regjeringens arbeide for et tryggere samfunn går selvsagt mye lenger enn å arbeide for tilfredsstillende helse- og boligtilbud for alle. Alle moderne samfunn har idag store problemer når det gjelder narkotika- og alkoholmisbruk, - og dessverre er ikke Norge noen unn-

tagelse. Dette til tross for at det fra samfunnets side nå gjøres en stor og intensivert innsats for å redusere misbruk av rusgifter og for å føre "ofrene" tilbake til samfunnet. I forbindelse med statsbudsjettet for inneværende år ble det f.eks. lagt frem en omfattende aksjonsplan mot narkotikamisbruk, med en rekke nye virkemidler over et bredt spekter av tiltak. Regjeringen har videre oppnevnt et statsrådsutvalg til å lede arbeidet, og det er opprettet en egen stilling som spesialrådgiver for narkotikaspørsmål.

Regjeringen alkoholpolitikk ble kraftig kritisert inntil nylig. Men nå er det helt slutt på kritikken fra Arbeiderpartiet, som plutselig har sendt ut signaler om en ny omdreining av dels uklar og skiftende linje. Det er ikke riktig at Regjeringen har gått inn for en liberalisering av alkohollovgivningen. Høyre har riktignok gått imot forslag om nye restriksjoner, men det er tross alt noe helt annet enn liberalisering. Det er altså en viss uenighet mellom partiene om hvilke virkemidler som mest effektivt bidrar til å bekjempe alkoholmisbruket, men det er en gledelig enighet om målet. Høyre mener fortsatt er det i vår tid først og fremst er solidere holdninger, bedre opplysning og fornuftig håndhevelse av de restriksjoner som allerede finnes som kan løse det alvorlige samfunnsproblem som alkoholmisbruket er. Vi har i så måte mer tro på den sentrale og omfattende holdningskampanje mot alkoholskader som Regjeringen nylig har tatt initiativ til, enn lørdagslukking av Vinmonopolet. Høyre gikk mot stengning av Vinmonopolet på lørdager, for ikke å drive kundene over

til andre og mer betenkelige forsyningskilder. Ap vil trekke kundene tilbake til Vinmonopolet, og stenge det om lørdagene! Mangelen på indre sammenheng i Aps signaler er sannelig slående også her!

Arbeidet til beste for barn og ungdom er imidlertid kanskje det viktigste forebyggende tiltak i velferds- politikken. Vi arbeider derfor målbevisst for å virkelig- gjøre ungdomsgarantien, og vi har lagt frem en stortings- melding om ungdomspolitikken hvor hovedvekten er lagt på ungdommens deltagelse og medansvar i samfunnet forøvrig. Samordningen av ungdomsarbeidet er i det siste år vesentlig styrket, og vi har fremlagt en plan for å styrke barne- vernets arbeide blant større barn og unge ved å satse sterkere på oppsøkende arbeid og hjelpetiltak.

Staten kan gjøre mye, - og gjør mye -, for å skape et tryggere samfunn for alle. Men ingen offentlig instans kan makte oppgaven alene. Alle positive krefter i samfunnet må trekke sammen, - i en tid hvor vi ser mange tendenser i retning av et hardere samfunn. En større rolle for enkeltmennesker, frivillige organisa- sjoner og nærmiljøer skal bringe oss lenger frem mot det mykere samfunn som vi alle ønsker, med sterkere bånd mellom menneskene. I dette arbeide er også bestrebelsene for å gjenreise respekten for nedarvede normer og verdier en sentral del.

Naturlig nok vil mye av dette arbeidet ha et mer langsiktig holdningsskapende preg, med sikte på en bred ansvarsmobilisering i befolkningen. Men Regjeringen vil

samtidig vurdere og fremme nye tiltak med sikte på å delegere avgjørelser og arbeidsoppgaver til nærmiljøene, samtidig som vi oppmuntrer til utvikling av lokale og frivillige løsninger på forskjellige velferdsoppgaver. Vi må også arbeide for å styrke de frivillige organisasjoners muligheter til å ivareta viktige fellesoppgaver i samfunnet. Dette betyr naturligvis ikke at Regjeringen vil redusere det offentlige ansvar for å opprettholde sentrale velferdsgoder. Men i arbeidet for den videre utvikling av velferdssamfunnet har vi ikke råd til, - eller lov til -, å unnlate å nyttiggjøre oss de store ressurser som ligger latent i det frivillige engasjement, - et engasjement som også kan imøtekomme behov for medmenneskelighet, deltakelse og ansvar.

4. Bosettingsmønster og regionalpolitikk

Det er heldigvis et felles mål i norsk politikk å holde alle deler av landet vårt bebodd. Men skal vi lykkes i å bevare og trygge hovedtrekkene i vårt spredte bosettingsmønster, må vekstkraften i norsk næringsliv gjenvinnes og soliditeten i samfunnsøkonomien gjenreises. Regjeringens målbevisste kamp mot en konkurranseødeleggende og ledighetsskapende inflasjonsutvikling, er derfor ikke minst et avgjørende bidrag for å sikre bosettingsgrunnlaget i distrikts-Norge. Skal sysselsettingen og bosettingen også i våre mest utsatte regioner kunne trygges, må for det første den generelle konkurranseevnen til norsk næringsliv styrkes. Dessuten må vi igjen få en tilstrekkelig vekst i samfunnsøkonomien til å kunne satse

så det virkelig monner på tiltak som kan fjerne eller redusere de mange spesielle ulemper som vanskeliggjør vekst i bestående og etablering av ny næringsvirksomhet i distriktene. Målet for satsingen vil hele tiden være å gjøre også distrikts-arbeidsplassene så solide at de kan stå på egne ben. Bare på den måten kan man skape den trygghet som er forutsetningen for at distriktene ikke avfolkes.

Regjeringens innsats skjer over et bredt spekter. Bl.a. gjennom en sterk utvidelse av videregående opplærings- og utdannelsesstilbud i distriktene og nye støttemuligheter gjennom Distriktenes Utbyggingsfond til produktutvikling, markedsføring og opplæring er Regjeringen i ferd med å stimulere til et bedre markedstilpasset næringsliv der. Med den markerte opptrapping av letevirksomheten etter olje og gass nord for den 62. breddegrad, vil Regjeringen gjøre sitt til at denne vekstnæringen snarest mulig skal gi nye regioner sterkt ønskede utviklingsimpulser.

Regjeringen har også nylig lagt frem en omfattende melding om norsk fiskeripolitikk som skisserer en strategi for å gjøre denne viktige distrikts- og eksportnæringen mer markedsorientert og lønnsom.

Jeg vil gjerne understreke landbruks- og fiskeripolitikkens betydning for å opprettholde den spredte bosetting og stabiliteten i våre bygdemiljøer. Utviklingen i våre primærnæringer avgjør livskraften i et stort antall lokalsamfunn og opprettholdelsen av en mangfoldig nasjonal kultur. En videreføring av

bondesamfunnets umistelige kulturverdier kan ikke skje uten grunnlag i en levende næringsaktivitet på landsbygda.

Men i en tid hvor nøysomhet med offentlige midler er strengt påkrevet for å dempe pris- og omkostningsutviklingen, vil en Regjering måtte foreslå å bruke færre penger til mange gode formål enn man isolert sett hadde ønsket. Men å sette tæring etter næring er nødvendig hvis kampen mot inflasjonen fortsatt skal gi gode resultater. Det har imidlertid vært en klar linje for Regjeringen - i den moderasjonstid som ennå må vare - å prioritere distrikts-Norge ved fordelingen av de midler som totalt er stillet til rådighet.

Den største regionalpolitiske utfordring vil i årene som kommer være å sikre sysselsettingen på en rekke av våre ensidige industristeder. På grunnlag av en innstilling fra et offentlig utredningsutvalg, vil Regjeringen i en stortingsmelding derfor innby Stortinget til en grundig drøftelse av de ensidige industristeders fremtid. Også her vil fremtidsrettet satsing, streng prioritering og en størst mulig konsentrasjon av innsatsen om de områder som er sterkest utsatt være nødvendig.

I den erklæringen som ble avgitt i forbindelse med regjeringsomdannelsen, ble det lagt stor vekt på hensynet til bosettingsmønsteret, og at de nødvendige omstillinger ikke skal volde uakseptable sosiale og sysselsettingsmessige problemer. Jeg vil gjerne få understreke dette, fordi vi som nevnt i tiden fremover

vil møte en rekke enkeltproblemer som kan true livsgrunnlaget for ensidige industristeder. Man må bare ikke tro at man kan rømme fra slike problemer ved å fortsette produksjon som det ikke er et rimelig marked for, eller som det ikke lenger finnes ressursgrunnlag for. Vi vil imidlertid legge avgjørende vekt på å utvikle tiltak og virkemidler som kan gi bedre grunnlag for etablering av alternative arbeidsplasser og dermed trygge de utsatte lokalsamfunn også på lengre sikt.

Et viktig ledd i arbeidet for å styrke livsgrunnlaget i distriktene er også den samferdselspolitikk Regjeringen har lagt opp til i den senere tid. I et vidstrakt land som Norge er det særlig viktig å ha et moderne, effektivt og vel utbygd samferdsels- og kommunikasjonsnett. Det er derfor vi har funnet det nødvendig å bruke mindre midler til å holde liv i ulønnsomme og uhensiktsmessige rutetilbud, og heller bruke pengene til investeringer som bedrer effektiviteten og tilbudet i samferdselssektoren. Den pågående delegering av det økonomiske ansvaret for viktige deler av samferdselsnettet til fylkene er også viktig, ikke minst for at man på lokalt nivå kan oppnå en bedre samordning og prioritering av de ulike transporttilbud.

Regjeringens jernbanemelding har også skapt adskillig debatt, men også her er kritikken mot Regjeringens forslag bygget på misforståelser og forvrengninger. Og Arbeiderpartiet har sin vane tro lagt seg på en solid overbudslinje. Arbeiderpartiet gir uttrykk for at Stortinget nå må følge opp NSBs ønsker fullt ut. Det skjedde ikke i Arbeiderpartiets regjeringstid. Og Arbeiderpartiet gir nå

inntrykk av at de er motstandere av enhver nedleggelse av sidebaner. Men det ble nedlagt sidebaner i AP's regjeringstid. Regjeringens melding innebærer en opptrapping av investeringene i NSB. Arbeiderpartiet svarer med forslag som går ut over det de selv hadde foreslått i sitt eget langtidsbudsjett. Arbeiderpartiet går inn for forlengelse av Nord-Norge-banen, men har ikke selv satt av noe til å bygge banen. De har heller ikke gjort noe forsøk på å vise hvorledes man skal kunne skaffe de enorme beløp som skal til uten at det skal gå utover andre og viktigere tiltak både i Nord-Norge og andre deler av landet.

Jernbanemeldingen er også blitt tolket dithen, at Regjeringen mener at flere enn NSB skal drive offentlig jernbanedrift i Norge. Det er ikke riktig. Det Regjeringen har foreslått bygger på at det er fylkene selv som er de nærmeste til å vurdere om opprettholdelse av en sidebane er det mest rasjonelle for løsning av transportbehovet. Regjeringen ønsker derfor å gi fylkene et valg mellom enten at NSB fortsetter å drive vedkommende sidebane, eller at fylket får de samme penger til andre transportløsninger.

Jeg vil også fremheve den betydning Regjeringens politikk overfor Televerket har hatt både for distriktene, kostnadsutviklingen og brukerne i sin alminnelighet. Vi har satset maksimalt på effektivisering, og har tatt skritt for å innføre konkurranse hvor dette er hensiktsmessig. Og produktiviteten i Televerket er økt markert, telefonkøene er kraftig redusert, prisstigningen for teletjenester er lavere enn for resten av samfunnet. Innhenting av internasjonale tilbud på anskaffelser av vårt fremtidige

telefonsystem har spart samfunnet for hundrevis av millioner kroner. Aps motstand mot denne fremgangsmåte er typisk, og ville ha kostet samfunnet dyrt hvis det hadde fått bestemme.

5. Olje-, energi-, miljø- og ressurspolitikk

Regjeringens miljø- og ressurspolitikk har et dobbelt siktemål. På den ene side søker vi å ivareta de nålevende generasjoners behov for såvel energi, materiell velstand, rekreasjonsverdier o.l., mens vi på den annen side også må sikre kommende generasjoners valgfrihet og behov. Siktemålet for vår politikk kan derfor gjerne kalles "vekst og vern". Vi arbeider for en økonomisk vekst som er forenlig med vern av miljøet, og vern av knappe naturressurser og immaterielle verdier.

Det finnes partier og grupper som stadig søker å ta monopol på "de grønne verdier", og å fremstille Regjeringens politikk som "miljø- og ressursfiendtlig". Jeg vil bestemt avvise en slik tenkemåte. Høyre har maktet å gjøre noe konkret for å følge opp det sterke engasjement og oppmerksomhet omkring miljø- og ressursvern som i første rekke ble satt i fokus i 1970-årene. Og resultatene er slett ikke nedslående. Når det i vår del av verden ikke lenger er så mange som

snakker om overhengende energikrise, ressurskrise, forurensningskrise eller "økokrise", skyldes det ikke minst den aktive, tverrpolitiske miljø- og ressurspolitikk som føres. Ja, nettopp den tidligere så utskjelte "markedsmekanismen" har på egen hånd sørget for å begrense forbruket av energi og andre knappe naturressurser. Og enten vi snakker om Mjøsa, Oslofjorden eller andre populære vassdrag og rekreasjonsområder, finnes det mange eksempler på at vi faktisk har lyktes å snu utviklingen i retning av stadig sterkere forurensninger. Men det faktum at vi nå er på rett vei i miljø- og ressursvernet, betyr på ingen måte at problemene er løst. Fortsatt står vi overfor en rekke alvorlige forurensningskilder, og fortsatt finnes det utviklingstrekk som kan true menneskehetens livs- og ressursgrunnlag. Utviklingen de siste årene har altså vist at det nytter med aktiv politikk etter de nåværende linjer, men den har kanskje først og fremst minnet oss om at det kreves vekst i økonomien og overskudd i bedriftene for å kunne finansiere de renseanlegg og de nye produksjonsmetoder som ofte er nøkkelen til bedre miljø- og ressursvern.

Ett eksempel på Regjeringens vilje til å prioritere både vekst og vern, er den moderate utbyggings- og vernepolitikk vi fører i vannkraftsaker. Jeg vil her

spesielt nevne at vi i fjor la grunnlaget for at Stortinget endelig skulle kunne foreta en samlet prioritering av våre gjenværende vassdrag, i form av en Samlet plan. Dette skjedde ved at vi i en proposisjon til Stortinget foreslo å utsette konsesjonsbehandlingen av et meget stort antall store og mindre, og til dels også kontroversielle, vassdrag til denne Samlede plan som forhåpentligvis vil være ferdig i 1985. Men fordi Regjeringen også har et ansvar for å sikre elektrisitetsforsyningen utover i 1980-årene, måtte vi samtidig foreslå å forsere konsesjonsbehandlingen for en del andre vassdrag. Ett av disse er Breheimen, hvor vi har registrert at det er bred enighet om at vannkraftutbygging bør finne sted, med nødvendig varsomhet.

I forbindelse med arbeidet for å sikre en tilstrekkelig energitilførsel uten at viktige miljø- og ressursverdier går tapt, vil jeg også nevne at vi er i ferd med å utarbeide et handlingsprogram for energiøkonomisering, og at det foregår utstrakt forskning om alternative energikilder. Og når enkelte i dag klager over for høye elektrisitetspriser, skal vi huske at nettopp kostnadsriktige priser har vist seg å være et helt sentralt virkemiddel for å unngå sløsing med energi.

Det er imidlertid et problem for en konsekvent linje i vannkraftpolitikken, med rimelig vekt både på utbyggings- og vernebehov, at så mange når man kommer til enkeltsaker nekter å se helheten. Ett slående eksempel på dette er Tyssedal-saken, hvor Regjeringen i tillegg til lønnsomhetsvurderingene også la betydelig vekt på at bygging av et nytt aluminiumsverk også ville kreve betydelige mengder ny kraft. Arbeiderpartiets krav om aluminium i Tyssedal ville i praksis føre til et kraftbehov som måtte kreve at et helt nytt vassdrag legges i rør.

Spørsmål som har å gjøre med olje og gass er naturlig nok etter hvert blitt kanskje den viktigste og kanskje mest omstridte del av vår energipolitikk. Som kjent har det tidligere vært visse tilløp til uenighet mellom de tre regjeringspartiene om olje- og energipolitikken. Jeg er imidlertid glad for at det i forbindelse med regjeringsutvidelsen viste seg at de tre partiene var enige om de viktigste hovedtrekkene i denne politikken. Jeg vil for min del særlig fremheve betydningen av at Regjeringen har tatt initiativ for å øke lete- og utforskningsvirksomheten slik at vi både kan sikre oss handlefrihet i valg av utbyggingsløsninger og en tilfredsstillende utvikling i oljeproduksjonen.

Nærmere om aktivitetsnivået på kontinentalsokkelen

Tempoet i utbyggingen av oljevirkksomheten er i dag lavere enn man kunne ønske. Dette er uheldig for norsk industri, som ville fått større oppdrag og mer sysselsetting hvis utbyggingen hadde gått raskere. Men tempoet i dag er et resultat av beslutninger som er truffet for flere år siden. Tempoet i utbyggingen lar seg ikke øke eller minske på kort sikt: det er helt avhengig av langsiktige avgjørelser. Og hvis man i dag vil vurdere tidligere holdninger med den økte innsikt man får etterpå, bør man ikke glemme de store tekniske og økonomiske risikomomenter man har stått overfor, og slett ikke glemme den motstand oljevirkksomheten har møtt. Jeg tør trygt si at Høyre ikke har grunn til bekymring over sin fortid her. Og vi vil følge opp arbeidet for jevn vekst også på dette området.

Regjeringen la i vinter frem en stortingsmelding om perspektivene ved petroleumsvirkksomheten de nærmeste årene. Meldingen viser at det vil bli en alvorlig nedgang i olje- og gassproduksjonen fra 1990 dersom vi ikke snart fatter vedtak om ny feltutbygging. Statsinntektene vil falle tilsvarende. Investeringene i oljesektoren og dermed oppdrag til norsk industri vil falle sterkt allerede fra 1985 dersom det ikke snart blir tatt beslutninger om nye utbygginger.

Det er heldigvis gode muligheter for å unngå en slik utvikling. Det er gjort en rekke interessante funn på norsk sokkel som nå bearbeides videre av oljeselskapene med sikte på feltutbygging. De som er kommet lengst er gassfeltet Sleipner, som opereres av Esso og Statoil, og oljefeltet Oseberg som opereres av Norsk Hydro. Det ligger også muligheter i endel mindre felt i tilknytning til våre store felt som allerede er i produksjon.

Regjeringen tar sikte på at disse feltene blir bearbeidet videre av selskapene slik at endelig vedtak om feltutbygging kan gjøres av Stortinget våren 1984. I så fall vil vi nå kunne unngå uheldige fall i oppdrag til industrien, og i oljeproduksjon og oljeinntekter til samfunnet.

På noe lengre sikt vil Troll-feltet kunne komme inn. Sammen med annen fase av Gullfaks-feltet vil produksjon av olje og gass fra dette store feltet være et avgjørende bidrag for å opprettholde jevnhet i investeringer, produksjon og inntekter gjennom 90-årene. Vi er sterkt interessert i produksjon også fra Tromsøflaket. Her må det imidlertid gjøres meget mer arbeid før vi i det hele kan si noe sikkert om og eventuelt når en feltutbygging kan starte. Man må derfor være forberedt på at det må gå atskillige år før dette eventuelt kan skje. Regjeringen er imidlertid innstilt på å øke leteaktiviteten i dette

området sterkt i årene fremover. Vi håper at helårsboring vil kunne finne sted fra 1985.

Aktiviteten på Tromsøflaket må for øvrig sees i sammenheng med aktiviteten på Trænabanken, Haltenbanken og i Nordsjøen. Vi regner med et forholdsvis stabilt samlet letenivå på rundt 40 brønner pr. år i årene fremover. Det er fortsatt store leteoppgaver i Nordsjøen. Regjeringen tar også sikte på økt aktivitet på Haltenbanken, og har foreslått en ny betydelig utvidelse av leteområdet der. Og endelig håper vi at det etter hvert skal åpen seg interessante utviklingsmuligheter på Trænabanken, som vi nylig har åpnet.

Til sammen regner vi med at 7 rigger vil kunne være i aktivitet nord for Stad i årene fremover. Vi mener at selskapene etter hvert bør stå mer fritt til å avgjøre hvordan disse riggene skal fordeles.

---o---

Regjeringen vil ved vurderingen av investerings-tempoet på kontinentalsokkelen legge større vekt på behovet for en jevn sysselsetting i den store og voksende oljetilknyttede industri i Norge. Regjeringspartiene har også lagt vekt på at forholdene blir lagt bedre til rette for at norske bedrifter kan oppnå en høy andel av leveransene til oljevirkosomheten, samtidig som konkurranseprinsippet fortsatt skal legges til grunn ved leveranser til kontinentalsokkelen.

Nærmere om offshoreleveranser fra norsk industri

I den sammenheng vil jeg gjerne komme noe nærmere inn på de krav som fremsettes fra enkelte hold om at staten skulle sørge for at norske bedrifter får fortrinnsrett til leveranser til oljevirksomheten.

Statlig styring av oppdrag til norske verksteder istedenfor utenlandske konkurrenter, kunne bli meget farlig for norsk næringsliv. Man må ikke glemme at store deler av norsk industri, mange norske borerigger og supplyskip og det meste av vår skipsfart, er avhengig av å få konkurrere i utlandet. Hvis norske myndigheter skulle nekte bruk av utenlandske leverandører i konkurranse med norske, kan det føre til mottiltak fra andre land til meget alvorlig skade for norske arbeidsplasser. En slik politikk ville raskt kunne bli til meget større skade enn gagn for sysselsettingen.

Dertil kommer at erfaringer viser at nettopp nye hindringer for kjøp over landegrensen bidrar til å forsterke internasjonale nedgangstider. Hvis bedriftene i de forskjellige land får inntrykk av at de ikke vil få adgang til å konkurrere i andre land, vil det svekke satsingen på nye tiltak og utdype nedgangen i verdenskonjunktorene.

I tillegg til dette kommer faren for at fortrinnsrett til leveranser til norsk sokkel ville svekke arbeidet for effektivitet og lave kostnader i norsk industri. Det vil igjen gjøre det enda vanskeligere å opprettholde

arbeidsplasser senere. Vi må derfor holde fast ved kravet om at norske bedrifter må være konkurransedyktige i pris og kvalitet for å oppnå leveranser. Regjeringen legger meget stor vekt på at norske bedrifter skal få adgang til å konkurrere med utenlandske på like vilkår, og at alle oppdrag såvidt mulig forberedes og utformes slik at norske bedrifter får best mulig sjanser til å vinne i en rettferdig konkurranse.

Erfaringene viser at dette arbeid gir gode resultater. Den norske andel av leveransene til petroleumsvirksomheten har gradvis steget til nær 70 pst. brutto, eller nær 60 pst. når den utenlandske importandelen holdes utenfor. Og omfanget av norske leveranser fortsetter å stige fra år til år. For de nærmeste par år er det særlig grunn til å fremheve den positive vekstimpuls utbyggingen av Gullfaksfeltet vil være for norsk industri og sysselsetting.

Regjeringen har i det siste også tatt nye initiativ for å styrke norsk industris konkurransemuligheter og kompetanse i forbindelse med de fremtidige utbyggingsoppgaver. I de nye konsesjonsvilkårene og i utkastet til ny petroleumslav, er det tatt inn bestemmelser om at operatørselskapene skal innlede samarbeid med norsk industri og gi oppdragene en utforming som er tilpasset norsk industristruktur. Det foretas nå videre en gjennomgang av anbudsutforming, anbudsprosesser og kontraktspraksis med tanke på norske bedrifters leveransemuligheter. Og vi er i ferd med å kartlegge utenlandske støtte- og beskyttelsesordninger med sikte på fremstøt i internasjonale

organer. Endelig kan jeg opplyse at Regjeringen i budsjettopplegget i høst vil foreslå et omfattende nasjonalt forsknings- og utviklingsprogram for dette området, med sikte på å styrke vår industrielle kompetanse og know-how innen offshoreteknologi. Det er bare en slik positiv strategi for å styrke industriens konkurranse-dyktighet som på lengre sikt kan trygge sysselsettingen.

Jeg vil i denne forbindelse også nevne Regjeringens aktive engasjement for å få gjennomført det omdiskuterte vanninjiseringsprosjektet på Ekofiskfeltet. Selv om det utvilsomt hersker en risiko ved prosjektet, har Regjeringen her lagt stor vekt på de interessante forsknings- og industripolitiske muligheter som her reiser seg. Etter at det i august ble klart at Ekofiskgruppen aksepterte vårt forslag om skattemessige justeringer for å få gjennomført disse investeringer på over 14 milliarder kroner, er det klart at det nå er lagt et godt grunnlag for nye og interessante milliardoppdrag fra norsk industri. Det er som kjent antydnet at hele 2/3 av oppdragene kan komme til å tilfalle norsk industri.

---o---

Et sentralt element i Regjeringens politikk vil også være en rimelig arbeidsfordeling mellom Statoil og de andre norske oljeselskaper, bl.a. for å bidra til å sikre et tilstrekkelig bredt norsk oljemiljø, med grunnlag i norske selskaper som konkurrerer med hverandre. Regjeringen ivaretar derved de sterke faglige hensyn som taler for et visst mangfold og alternative miljøer innen

oljepolitikken. Men dette er også et eksempel på maktspredning fremfor sosialistisk maktkonsentrasjon.

Høyre er for et sterkt og dyktig Statoil, og vil bruke dets imponerende kompetanse til å løse vesentlige oppgaver for vårt samfunn. Det var derfor vi støttet opprettelsen av statens eget oljeselskap. Men vi vil at samfunnet skal ha flere fullt kompetente norske oljeselskaper til disposisjon - bl.a. for å sikre at ingen av dem kan få monopol på kunnskap, og derved også monopol på den makt som kunnskaper gir også på dette område. Derfor kjemper vi for at også Hydro og Saga får oppgaver av vesentlig betydning. Men det er meningsløst å fremstille vår linje som "vingestekking" av Statoil, noe som Høyre for øvrig aldri har talt om.

En annen side av problemet er at Statoil - i tillegg til vanlige konsesjoner - er blitt tildelt som gaver enorme verdier som staten har sikret seg gjennom sine kontrakter med andre oljeselskaper. Disse enestående gaver fra staten vil i regnskapene se ut som overskudd skapt av Statoil, og styrke selskapets makt for meget. Det er meningsløst å late som vi spenner "beinkrok" på Statoil fordi vi utreder metoder for å la disse statens verdier gå direkte til staten.

Vi vil la Statoil konsentrere seg om å forvalte de verdifulle konsesjoner, eierandeler og oppdrag som det selv får, etter samme regler som andre. Under Høyre vil Statoil være stort og bli større, men det vil ikke bli en

stat i staten, og vil få mindre makt over staten, enn under sosialistisk styre.

Som kjent går Regjeringens politikk ut på at de norske oljeselskapene skal spille hovedrollen på den norske kontinentalsokkelsen. Vi ser det imidlertid som viktig at også utenlandske operatører har adgang til kontinentalsokkelen, i nord som i syd, når det gjener norske interesser å dra nytte av deres innsikt og kapasitet. Dette er ledd i en normalisering av hele kontinentalsokkelen, og er en naturlig videreføring av den politikk overfor utenlandske oljeselskaper som er blitt ført hittil.

Arbeiderpartiets presse skrev lenge at Høyre ønsket å gi utenlandske selskaper en større rolle på den norske kontinentalsokkelen. Det var og er fullstendig galt, og er motbevist i praksis. Men det ville være i strid med norske interesser å gi avkall på de store fordeler et fortsatt samarbeid med disse selskaper kan gi vårt land. Det er bakgrunn for den samarbeidslinje Regjeringen følger her, og som vi håper og tror at det i virkeligheten er bred enighet om.

6. Utdannelse, kultur- og verdispørsmål.

Stikkordet for den kursendring som har skjedd i skolepolitikken siden regjeringsskiftet i 1981 har vært ønsket om å stimulere til innsats og kvalitet. Et eksempel på dette er at vi utvetydig har slått fast at

karakterer og eksamen skal beholdes. Men vi har samtidig lagt om systemene slik at det legges større vekt på innsats i forhold til oppsatte mål, og mindre vekt på å vurdere eleven i forhold til andre. Likeledes er det innført opptaksregler som sikrer at den enkeltes innsats blir skikkelig verdsatt og belønnet. Det er tatt initiativ for å styrke undervisningen i grunnleggende kunnskaper og ferdigheter i sentrale skolefag. Regjeringen har satt igang arbeide med å innføre såkalt kjernestoff, det vil si at alle elever skal få mulighet til å tilegne seg helt grunnleggende kunnskaper i sentrale fag. Jeg vil også gjerne minne om at Regjeringen har oppnevnt en bredt sammensatt Morsmålskommisjon for å kunne styrke norskfagets stilling i skolen.

Regjeringens hovedmål for utdanningspolitikken er altså å styrke kvaliteten i skolen, både faglig, pedagogisk og sosialt. I stortingsmeldingen om grunnskolen er skolens verdigrunnlag og verdiformidling undergitt en bred behandling. Regjeringens konklusjon er at den verdimeslige forankring fortsatt skal være det kristne kulturgrunnlag og vårt demokratiske samfunnssystem. Til tross for økende livssynsmessig spredning i samfunnet, vil Regjeringen arbeide for å beholde den brede oppslutning om den kristen-humanistiske ide om menneskeverd og menneskelig likeverd som den mest sentrale og alment aksepterte del av vårt felles verdigrunnlag.

La meg også i disse "skolestart"-tider få minne om den sterke innsats Regjeringen har nedlagt for å øke antallet elevplasser og lærlingeplasser. Dette er et

viktig ledd i arbeidet mot ungdomsledigheten, men har selvsagt også sin betydelige egenverdi ved at stadig flere får anledning til videregående utdanning og til en fagutdanning. Dessverre er vi fortsatt i en situasjon hvor mange får avslag på sin ansøking om opptak til videregående skole, men det er fullstendig uten grunnlag når opposisjonen kritiserer Regjeringen for manglende vilje og handlekraft på dette område. Sannheten er jo at veksten i antall elevplasser aldri tidligere har vært så sterk som i inneværende år, I dette skoleåret vil vi ha skoleplasser til 83 prosent av årskullet 16-18 år, mens det tilsvarende tall for skoleåret 1981/82 var 77 prosent.

I faktiske tall betyr dette en økning i antallet elever fra vel 149.000 i skoleåret 1981/82 til 165.000 i inneværende skoleår. Det blir faktisk 10.600 nye elevplasser denne høsten. Selv om det er beklagelig at det fremdeles er mange søkere som må avvises, må man også kunne glede glede seg over at det i høst er tatt et skikkelig krafttak på dette området.

Men enda bedre enn ensidig skoleopplæring er yrkesopplæring i arbeidslivet. Vi har derfor i år også foretatt en kraftig styrking av lærlingeordningen, med sikte på å komme opp i 10.000 nye lærlingekontrakter pr. år.

På både videregående og høyere nivå er det i dag særlig viktig å styrke tilbudet innenfor den tekniske utdanning, dette ikke minst sett i sammenheng med oljevirkksomheten hvor vi har et stort og økende behov for kvalifisert personell til å utføre de krevende og

utfordrende oppgaver vi står overfor. Men også innenfor andre deler av norsk næringsliv er det et påtrengende behov å styrke tilgangen på personell med høyere teknisk og økonomisk utdanning. Regjeringen vil derfor fortsatt prioritere styrkelse og utbygging av disse utdanningsretninger. For øvrig vil det være en sentral oppgave for Regjeringen å sette universitets- og høyskolesystemet istand til å ta imot de økende årskull som vil søke høyere utdanning i årene som kommer. Men skal vi få dette til innenfor de rammer vi opererer med, vil det også kreve at institusjonene selv legger adskillig arbeide i omprioriteringer og vilje til nytenkning og nye løsninger.

I arbeidet for et bedre og mykere samfunn, er også kultur politikken en viktig faktor, som en brobygger over til verdienes verden, hvor den enkelte på sin egen måte kan finne mening og perspektiver. Myndighetenes oppgave er å medvirke til gunstige vilkår for et levende og allsidig kulturliv. Her gjøres det allerede mye fra statens side. Selvsagt ville det ha vært ønskelig med større innsats, men den offentlige kulturstøtten kan heller ikke sees isolert fra de økonomiske rammer som gjelder ellers. Og det er vel ikke "kulturpause" å måtte akseptere at veksten i kulturbevilgningene må begrenses som følge av den vanskelige økonomiske situasjon?

Jeg vil for øvrig minne om at vi jo også har erfaring for at det ikke nødvendigvis er noen automatikk mellom bevilgningsvekst og kulturell vekst. Utfordringen idag blir derfor å sørge for at de meget betydelige ressurser

som settes inn på dette felt blir utnyttet best mulig, samtidig som vi også vil stimulere til at andre enn staten kan tilføre kulturlivet finansielle ressurser.

Innenfor kulturpolitikken er vel mediapolitikken det område hvor vi i løpet av meget kort tid har kunnet se positive resultater som virkelig monner, - ja, det er ingen overdrivelse å si at Regjeringen her har maktet å få til en mentalitetsendring. Det er nesten ingen som lenger snakker om å beholde NRK-monopolet uavkortet, - selv om det var mange som protesterte da Regjeringen gav tillatelse til forsøksdrift med nærradio og kabel-TV. Men mye gjenstår, - og Regjeringen vil fortsette sitt arbeide for større mangfold og kvalitet i radio og TV. Det er satt igang et omfattende utredningsarbeide, bl.a. om en mulig landsomfattende Program 2 i fjernsyn. NRK vil selvsagt beholde sin stilling som den helt sentrale kringkastingsinstitusjon i Norge, men Høyre mener at det vil være til fordel både for NRK og for seere og lyttere at det blir gradvis mer konkurranse og mangfold også i eteren. Jeg vil ikke legge skjul på mitt håp om at vi i Norge med tiden kan få en ny landsomfattende TV-kanal fullstendig uavhengig av NRK, slik at det blir reell konkurranse mellom dem.

Noe av det første Regjeringen tok fatt på etter regjeringsskiftet i 1981 var arbeidet med endringer i Arbeidsmiljølovens §55A og privat-skoleloven. Vårt siktemål var her å gi livssynsorganisasjoner og institusjoner bedre muligheter til å arbeide i overensstemmelse med sitt verdigrunnlag. Dessverre møter vi atskillig

motstand på disse områder, fra dem som mener at Regjeringen her har lagt seg på en linje som vil skape større intoleranse i samfunnet og åpne for uttidig livssynspåvirkning, - ja, endog livssynstvang -, overfor annerledes tenkende. Jeg vil på det sterkeste tilbakevise slike påstander. Regjeringens standpunkt i disse saker er i virkeligheten uttrykk for våre grunnfestede liberale holdninger. Vi mener at det er ekte toleranse å gi reell adgang til å drive institusjoner basert på et spesielt livssyn. Og det krever igjen at slike institusjoner får lov til å sikre seg personell som går helt inn for formålet. Vår linje gir ikke støtte til noen form for livssynsmonopol, men vil bare stimulere til positivt mangfold både i kulturliv og trosliv.

Noen vil likevel hevde at i hvert fall innføringen av en kristen formålsparagraf for barnehavene er et eksempel på det motsatte. Vi kan ikke se det slik. Den nye formålsparagrafen er bare en parallell til formålsparagrafen i grunnskolen, og understreker at også de nye generasjoner skal få del i det verdigrønnslag og den kulturarv som fremfor noe annet har formet vår sivilisasjon. At det så også er adgang til å drive private barnehaver med et mer markert kristent preg enn de offentlige, er igjen uttrykk for at et fritt samfunn også må gi rimelig adgang til å fremme et livssyn, så lenge dette livssyn ikke i seg selv krever intoleranse.

Styrking av Kirkens arbeidsmuligheter inngår også naturlig i Regjeringens arbeid for et rikere samfunn. Antallet prestestillinger er f.eks. øket og det er

opprettet et nytt bispedømme i Møre og Romsdal. Det viktigste som er skjedd på dette område er allikevel det lovforslag som ble lagt frem i vår om endringer i kirkeordningsloven. Dette åpner for en betydelig utvidelse av Kirkens selvbestemmelsesrett, - i tråd med Stortingets behandling av stat/kirkemeldingen.

7. Arbeidet for valgfrihet, rettssikkerhet, maktspredning og et enklere og mer oversiktlig samfunn.

Det er en hovedsak for Høyre å styrke enkeltmenneskets stilling. Retten til selv å treffe avgjørelser i saker som først og fremst angår den enkelte, retten til medinnflytelse og medansvar i saker der avgjørelsen berører den enkelte er av vidtrekkende betydning for aktivitet, innsats og trivsel. Det er også viktig at den enkelte kan føle seg trygg på at lover og regler følges og praktiseres likt for alle og at selvråderetten over egen eiendom ikke blir unødig innskrenket. Enkeltmennesket må også kunne føle seg trygg på at menneskelig likestilling og likeverd, uansett kjønn, rase, tro eller språk er solid forankret i samfunnets lover og ordninger.

Regjeringen legger da også stor vekt på arbeidet for reell likestilling mellom kvinner og menn. På tross av standhaftige påstander om det motsatte, er vi i ferd med å gjennomføre handlingsplanen for likestilling, punkt for punkt. En viktig reform her er retten for småbarnsforeldre til redusert arbeidstid. Sammen med den

pågående utbygging av barnehaver og bedring av barnefamilienes økonomi, vil denne loven forhåpentligvis legge et bedre grunnlag for reell valgfrihet for både kvinner og menn.

Vår politikk går ut på å styrke enkeltmenneskets handlefrihet og valgfrihet, som et svar på den maktkonsentrasjon, sentralisering og fremmedgjøring som mange opplever som resultat av mangeårig sosialdemokratisk hegemoni.

I praksis har vi fulgt dette opp på en rekke områder, hvorav jeg her bare kan nevne et par eksempler.

I løpet av høsten vil et datasystem for første gang skaffe oversikt over alle lover og forskrifter. Foreløpig har en systematisk gjennomgang av 26.000 forskrifter redusert antallet med 6.000. Omtrent hver fjerde forskrift er fjernet etter to år.

Arbeidet tar tid. Men resultatene er i ferd med å melde seg. For kanskje første gang er vi i ferd med å få skikkelig oversikt over hva som virkelig er gjeldende bestemmelser og forskrifter.

Det gir store muligheter til å rydde opp i lov-jungelen. Uoversiktelige lover og forskrifter er faktisk en fare både for rettssikkerheten og rettssamfunnets virkemåte. Arbeidet hittil gir imidlertid grunnlag for optimisme om at det kan skje noe grunnleggende på denne fronten, har hun uttalt.

Videre kan jeg opplyse at nesten hundre offentlige utvalg, styrer og råd er nedlagt de siste to år. Noen få nye er opprettet, og har fått stramme tidsfrister for sitt arbeide. Totalantallet er for første gang på år brakt ned under 1000.

Også arbeidet for avbyråkratisering og forenkling av lover og regler har begynt å vise verdifulle resultater.

Ta f.eks. omleggingen av boligpolitikken. Vi har oppnådd et sunnere og mer oversiktlig boligmarked; et boligmarked som ikke lenger tvinger godtfolk til å betale "under bordet". Det er blitt lettere for flere å få eie sin egen bolig, i den form som den enkelte selv foretrekker. Vi mener at folk skal få velge selv om de vil eie sine boliger gjennom borettslag eller som selveiere, uten fjernstyring fra byråkrater eller politikere. Derfor vil Høyre fortsette arbeidet for at alle borettslag selv skal få avgjøre sin eieform.

Det var neppe til å unngå at den nødvendige omlegging av boligpolitikken likevel ville skape visse overgangsproblemer for enkelte. Derfor har vi også fått til en omlegning av bostøtten og økning i Husbankens finansieringsordninger, til fordel særlig for unge i etableringsfasen.

Vi vil meget nøye følge virkningen av disse omlegningene. Særlig er vi opptatt av at etableringslåneordningen skal virke som forutsatt, og vi vurderer bl.a. sammen med

bankene innføring av en annuitetslåneordning med relativt lang avdragstid. Disse reformene har som mål å gjøre det lettere for dem som skaffer seg bolig for første gang å make inngangsbilletten.

Også når det gjelder konsesjons- og etableringslovgivningen har vi oppnådd visse fremskritt i arbeidet for å styrke den enkeltes råderett, og redusere byråkratiet. Noe av den vilkårlighet som hittil har preget denne lovgivning er redusert. Men vi legger ikke skjul på at vi i Høyre ikke synes vi er kommet langt nok i kampen for større handlefrihet på dette området. Høyre vil derfor måtte fortsette arbeidet for en etableringslov som ikke hemmer nyetableringer og nye arbeidsplasser, og for en konsesjonslov med mindre byråkrati og større respekt for eiendomsretten.

Et sentralt gjennomgangstema for mye av vårt reformarbeid er nettopp dette å sikre handlefriheten og videreutvikle den individuelle eiendomsretten i vårt land. Erfaringene bekrefter at det er usvekket behov for den uavhengighet, innsatsvilje og skapertrang som eiendomsretten ofte medvirker til. Derfor har vi fått gjeninnført overskjønnsordningen og derfor fremmer vi også lovendringsforslag for å sikre full erstatning ved ekspropriasjon, og forslag om enklere og mer betryggende arealplanlegging. Og derfor har vi satset meget til beste for individuell sparing og medeierskap i det økonomiske liv.

Arbeiderpartiet skapte en unødige omfattende sentralstyring av detaljer, utfra sosialistiske krav om "politisk styring". Erfaring viste at styringen ble dårligere på den måten, fordi det ble umulig å holde oversikten over alle de avgjørelser som må tas i det sentrale byråkratiet og politiske topporganer. Når vi gradvis overfører myndighet fra sentrale statsorganer til fylker og kommuner, til borettslag og bedrifter og til de enkelte mennesker selv, skaper vi grunnlag for en bedre samfunnsstyring, fordi avgjørelsene i høyere grad blir truffet av dem som står nærmest de problemer det gjelder.

8. Desentralisering og kommuneøkonomi

Foran årets lokalvalg er det også naturlig at mange stiller spørsmålet: Hva har Regjeringen gjort for å styrke det lokale selvstyret og kommunenes og fylkeskommunenes stilling?

Våre motstandere vil i tråd med sin vanetenkning fortelle at de også på dette område har foreslått større bevilgninger enn oss. Men dette er jo forslag om å bruke penger som ikke finnes, og som bare kan skaffes gjennom en inflasjonsskapende seddelpresse eller høyere skattetrykk, og det gavner verken de lokale organer eller menneskene som bor der.

Det er lett å forstå kommuner og fylker - på samme måte som staten - har mange velbegrunnede oppgaver de ønsker å gjennomføre og løse omgående. Men faktum er nu engang at

vi for tiden ikke har økonomisk evne til å gå raskere frem. Forsøk på dette ville bare ende med en gjentakelse av 70-årenes skadelige inflasjonspolitik som endte med inflasjonsrekord i Aps siste regjeringsår, og førte til at titusenvis av norske arbeidsplasser blir utkonkurrert. Det er uaktuell politikk for Regjeringen. Heller ikke kommunestyre og fylkesting kan ha noen reell fordel av å bryte den trend vi nu opplever med markert nedgang i pris- og omkostningsstigningen. Besparelse på nybyggingsprosjekter, besparelser på kjøp av varer og tjenester og besparelser også på budsjettens lønnskonto er resultater som teller og som frister til gjentakelse. Å videreføre linjen med reduserte kostnader fremfor igjen å bringe ved til inflasjonsbålet, er derfor et standpunkt som vi burde kunne samles om.

Samtidig vil vi fortsette med å styrke den lokale råderett over de midler som finnes, og gjøre det lettere for kommunene og fylkeskommunene å sette tæring etter næring.

Derfor har Regjeringen på en rekke områder, bl.a. innen samferdsels-, helse- og sosial-, bygnings- og arealsektorene, fremmet forslag som gir de lokale myndigheter større muligheter for å prioritere og treffe avgjørelser. Vi har også stanset den strøm av påbud som under tidligere regjeringer presset stadig nye kostnader og mer byråkrati på kommunene og fylkene. Og vi har satt igang en oppmykning av kostbare standardkrav på viktige områder.

Og endelig er vi iferd med å utarbeide et nytt inntektssystem for kommuner og fylkeskommuner. Dagens villniss av øremerkede tilskuddsordninger vil bli erstattet med generelle overføringer knyttet til noen meget få hovedområder. Derved blir det mer opp til de lokale organer selv å bedømme hvorledes pengene skal brukes, til større nytte for lokalsamfunnene.

9. Utenriks-, sikkerhet og forsvar

Vi står foran et lokalvalg og ikke et rikvalg. Allikevel er det en forutsetning for at vi også på lokalplanet skal kunne bære frem våre merkesaker, at vi kan få leve i et samfunn i fred med frihet. Dette blir derfor den aller viktigste oppgave for vår utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik.

Vår sikkerhetspolitiske stilling kjennetegnes av en geografisk beliggenhet som forlengst har opphørt å være et utkantstrøk. De korteste luftveier og raketbaner mellom supermaktene går over norsk område. Samtidig har havområdene utenfor våre kyster fått sentral betydning for de samme land. Utviklingen kan derfor sies å ha understreket og forsterket Norges utsatte stilling.

NATO står i dag overfor en høyst reell og voksende militær trussel. Sovjetunionen ser tydeligvis militær styrke som vesentlig for å understreke sin stilling som verdensmakt og for å fremme egne politiske mål. I denne situasjon fremstår vårt medlemskap i NATO som viktigere

enn noensinne, på samme måte som det blir viktig å slå fast at vår utenriks- og sikkerhetspolitikk ligger fast i hele sin bredde.

Men nettopp fordi dette er situasjonen, er det også så viktig at vi oppfyller de krav som stilles for at denne politikk kan bli fullt troverdig. Dette betyr spesielt at vårt norske forsvar får de midler som er nødvendige for at det skal kunne utføre sin del av forsvarsoppgaven. Det er nemlig det norske forsvar som har hovedansvaret for å verge vårt land i en krigssituasjon, og som derfor er avgjørende for å hindre at vårt land kan bli angrepet.

Sammen med dette nasjonale forsvar har vi basert vår politikk på mottak av alliert hjelp i en krisesituasjon. Men for å gjøre også denne hjelpen troverdig, må de nødvendige forberedelser være gjort på forhånd. Derfor må allierte soldater trene i Norge og derfor må det legges opp allierte lagre allerede i fredstid. Disse lagre omfatter ikke kjernefysiske våpen. Uten tilsagn om alliert hjelp og uten allierte lagre, måtte vi ha gjennomført langt mer omfattende og langt mer kostbare forsvarstiltak enn tilfellet er i dag. Et norsk forsvar utenom NATO ville blitt langt dyrere og langt dårligere.

Vårt nasjonale bidrag til fellesforsvaret vil bli styrket med utgangspunkt i Regjeringens stortingsmelding om Forsvarets neste langtidsprogram.

Men vårt forsvar er som kjent bygget på to hovedpillarer: Både sikkerhet og avspenning. På grunnlag av den trygghet som NATO-medlemskapet gir oss, deltar Regjeringen derfor meget aktivt i arbeidet for avspenning, rustningskontroll og nedrustning. Dette skjer både gjennom FN og innenfor NATO. Således har norske regjeringer deltatt i utformingen av de forskjellige vestlige forslag for reduksjon av rustningene i Europa. Det gjelder også for de meget omdiskuterte rakettforhandlinger som nu pågår i Geneve.

NATO vedtok i desember 1979 å stille Sovjet overfor et valg: enten måtte russerne fjerne sine nye hurtige atomraketter som kan nå mål i hele Vest-Europa, eller så måtte de godta at Vesten anskaffet seg tilsvarende våpen. Formålet var å få bort slike våpen fra Europa. NATO har i dag ikke slike våpen i Europa og ønsker heller ikke å anskaffe dem. Men NATO har samtidig ansvaret for å forhindre at Sovjet bygger opp en monopolstilling når det gjelder slike våpen, - en monopolstilling som kan benyttes til forsøk på utpressing mot Vest-Europa.

Etter NATOs vedtak i 1979, som ble fattet med regjeringen Nordlis fulle tilslutning, har dessverre Arbeiderpartiet gradvis tatt skritt som i realiteten betyr at partiet har fjernet seg fra dette vedtak. Partiet sier selv at det er fordi situasjonen er endret. Men den viktigste forandring siden 1979, er at det sovjetiske rakettarsenal er øket fra omlag 140 til over 350. Truslen mot Vesten er dermed øket, og ikke redusert. På denne bakgrunn ville det være naturlig at

man konsentrerte seg om å kreve reduksjon av de sovjetiske raketter som nå har vært rettet mot oss helt siden 1977. I stedet legger man tydeligvis hovedvekten på å bekjempe nye vestlige våpen som ikke finnes. De stadige opprop fra de ulike bevegelser er jo hovedsakelig rettet mot mulige vestlige våpen. Og dette fremføres med stor styrke, - og til dels i beste mening - av folk som hevder at de er mot alle atomvåpen. Men resultatet av deres kampanje kan bli det stikk motsatte av det de hevder å ville oppnå: Sovjet kan få inntrykk av at nye sovjetiske våpen ikke vil føre til at det kommer nye våpen i Vest, og derfor rolig fortsette økningen av sine atomstyrker.

De politikere som skaper tvil om NATO's evne til å gjennomføre omformede vedtak gir seg inn på en linje som kan få farlige konsekvenser. Dette kan gi Sovjetunionen et feilaktig inntrykk av de vestlige regjeringers besluttsomhet i denne sak, og gi inntrykk at det ikke under noen omstendighet vil bli noen modernisering av vestlige våpen på grunn av motstand i opinionen. Og et slikt inntrykk vil ikke akkurat bedre mulighetene for sovjetiske innrømmelser under forhandlingene, men frister i stedet til å trekke forhandlingene i langdrag. Det er forbausende at man ikke forstår hvilken fare dette innebærer for at forhandlingene ikke vil lykkes og for at Sovjet benytter mellomtiden til ytterligere å øke sine våpenlagre. Sovjet fortsetter jo stadig sin utplassering av nye raketter, selv etter at man høytidelig har erklært at slike nyanskaffelser er stanset.

---o---

Ved siden av arbeidet for å trygge freden, fremstår fortsatt den enorme fattigdom som rammer våre medmennesker i den tredje verden som den største utfordring vi står overfor. Det må etter Regjeringens oppfatning derfor fortsatt gis omfattende og effektiv bistand til de fattige land, samtidig som vi må arbeide aktivt for å få i stand en ny og mer rettferdig økonomisk verdensorden.

På denne bakgrunn har Regjeringen både for 1982 og 1983 fremmet forslag om norsk utviklingshjelp av en størrelsesorden som fullt er i samsvar med FNs målsetning for statlige bistandsoverføringer på 1 % av bruttonasjonalproduktet. At vi hittil ikke har funnet grunnlag for å foreslå enda høyere bevilgninger må ses på bakgrunn av vårt lands vanskelige økonomiske situasjon og det faktum at det hvert år er større beløp av utviklingshjelpen som ikke blir benyttet og må overføres til senere år. Regjeringen vil imidlertid legge vekt på at de hele 4.4 milliarder som nå bevilges til utviklingshjelp virkelig kommer de fattige til nytte. Dette må også sees i forbindelse med at det som følge av regjeringssomdannelsen i sommer ble foreslått å etablere et eget departement for utviklingshjelp. Dette er en gammel tanke som første gang ble tatt opp allerede for ca. 15 år siden. At den nu ble realisert i forbindelse med regjeringsforhandlingene må også sees i lys av den størrelse utviklingshjelpen er nådd opp i og i det økte behov for politisk

styring og samordning av de vanskelige problemer som vi her søker å medvirke til løsning av. Utenriksministerens stadig økende arbeidsbyrde gjorde det også hensiktsmessig å skaffe ham en avlastning. Ved etablering av et eget departement vil det bli mulig å vie det viktige spørsmål om utviklingshjelpens effektivitet økt politisk oppmerksomhet.

Regjeringen har engasjert seg meget aktivt i forhandlingene for å bedre u-landenes stilling i verdensøkonomien, og har for dette formål tatt flere internasjonale initiativ. Under FNs nylig avsluttede konferanse for handel og utvikling, den sk. UNCTAD VI, fikk Norge anledning til å spille en sentral rolle. Ikke minst i vår egenskap av koordinator for gruppen av industriland søkte vi fra norsk side å påvirke disse land til å vise størst mulig imøtekommenhet overfor utviklingslandenes krav. Det norske tilbud, fremført av utenriksminister Stray, om å betale et antall fattige lands innskudd i et fellesfond for råvarer, har økt mulighetene for at dette viktige tiltak kan bli realisert. Men til tross for endel lyspunkter er det likevel klart at konferansen dessverre ikke innfridde våre forventninger.

På det hjemlige plan er det norske tollpreferansesystem overfor utviklingslandene blitt videreført. Regjeringen arbeider med ytterligere liberalisering av importen fra utviklingsland og har tilkjennegitt sin målsetning om at Norge kan tiltre den internasjonale avtale for import av tekstilvarer, den sk. multifiberavtalen. Dersom det skal bli mulig å virkeliggjøre

utviklingslandenes ønske om å øke sin eksport til Norge, vil det bli nødvendig å akseptere økt import også av varer som konkurrerer med norsk produksjon. En slik import vil således stille konkrete krav til vår erklærte solidaritet med utviklingslandenes problemer.

----- o -----

I løpet av de senere måneder har vi sett flere tegn på at en internasjonal økonomisk oppgang endelig er begynt. Men på samme måte som virkningene av en internasjonal konjunkturedgang ofte forplanter seg noe senere til Norge enn til større industriland, må vi regne med at også oppgangen vil vise seg noe senere hos oss. Men også i vårt lands eksportindustrier merker man allerede nu positive tegn.

Det positive som er i ferd med å skje innebærer likevel ikke at verdensøkonomiens hovedproblemer på noen måte er blitt løst. Arbeidsløsheten er fortsatt svært høy - ca- 35 millioner i OECD-området, og den er økende. Det er tydelig at mer grunnleggende problemer må overvinnes før vi kan vente både høyere økonomisk vekst og lavere arbeidsløshet.

Det er derfor et stort ansvar og en stor utfordring for regjeringene i industrilandene å samordne sine anstrengelser internasjonalt for å forandre denne høyst uakseptable situasjon. Det dreier seg her ikke bare om økonomi, men om problemer som også har meget viktige politiske sider. Denne sak går således direkte inn på

det sentrale spørsmål på samholdet i den vestlige verden. Det blir derfor meget viktig å komme frem til en form for politisk enighet om felles økonomiske og sosiale mål for de vestlige industrialiserte land. Politikken og tiltakene må samordnes derhen at vi tar behørig hensyn til de virkninger som den hjemlige politikk vil ha på andre lands økonomi.

Det var synspunkter av denne karakter som var avgjørende for det utspill som den norske regjering tok overfor OECDs generalsekretær i januar 1983. Her understrekes det at situasjonen krevet et nytt initiativ på det økonomisk-politiske område hvis utviklingen mot økende massearbeidsløshet skal snues. Det ble samtidig gjort klart at hvis vi ikke evner å endre denne utvikling, må vi se i øynene en situasjon som i økende grad kan påvirke den sosiale og politiske stabilitet i våre land.

Dette norske initiativ, som fikk bred internasjonal støtte, er senere blitt fulgt opp også i andre mellomfolkelige organisasjoner og sammenhenger. Vi har i denne forbindelse påpekt at det norske initiativ må føre til at OECD innen året er omme vedtar en samlet internasjonal handlingsplan med sikte på mer effektiv påvirkning av verdenskunjuncturene. Vi lever i en tid hvor vi ikke lenger har råd til å nøye oss med rent nasjonale politiske betraktninger, men hvor landene mer enn før må ta hensyn til hverandre også når de avgjør sin økonomiske politikk. Dessverre ser vi også i Norge sterk motvilje mot å ta konsekvensene av dette. Det reises ofte krav om tiltak mot utenlandsk konkurranse. Hvis flere

land skulle bøye seg for slike krav, som kommer særlig ofte fra sosialister, ville verdenshandelen og verdensøkonomien lide, og arbeidsløsheten bli enda større.

Fra norsk side vil vi også i tiden fremover presse på for å få virkeliggjort en slik handlingsplan for OECD-landene. Dersom vi greier det vil vi ikke bare kunne bedre industrilandenes situasjon, men også avhjelpe problemer for utviklingslandene.

10. Avslutning

Jeg innledet med å konstatere at det etter nesten to år med Høyre-regjering og ikke-sosialistisk stortingsflertall har skjedd en moderat, men viktig kursendring i norsk politikk. Et mer målbevisst arbeid for å gjenreise vekstkraften i økonomien er en følge av regjeringsskiftet. Samtidig er det en ideologisk kursendring som har funnet sted, med større vekt på valgfrihet og utviklingsmuligheter for enkeltmennesket. Vi arbeider målbevisst for å motvirke den maktkonsentrasjon, og til dels endog fremmedgjøring, som var resultatet av mange år sosialiststyre:

La meg til slutt få nevne noen av de mange viktige ledd i vårt arbeidsprogram:

- Statens dominans i det økonomiske liv blir redusert, og vi utvikler en klarere ansvarsdeling mellom bedriftene og det offentlige i næringspolitikken, og mellom organisasjonene og myndighetene.

- Vi motarbeider maktkonsentrasjon og vil sikre bedre folkevalgt styring innen olje- og energipolitikken, bl.a. ved å omorganisere STATOIL og NVE. Statsbedriftenes makt over staten blir redusert, til fordel for reelt folkestyre.

- Vi satser i større grad på enkeltmenneskets deltagelse i det økonomiske liv, bl.a. gjennom gunstige spareordninger.

- For å redusere byråkratiet og utvide enkeltmenneskers og bedrifters handlefrihet, er vi igang med å oppheve unødige restriksjoner og inngrep.

- I pris- og forbrukerpolitikken blir makten desentralisert fra statlige organer til forbrukerne.

- Endringer i lovgivningen vil skape større rettssikkerhet og vern og videreutvikling av eiendomsretten.

- Kringkastingsmonopolet blir myket opp til fordel for større mangfold og valgfrihet i radio og TV.

- Skolen skal sette elevene bedre istand til å møte de krav og utfordringer samfunnet uvegerlig vil stille dem overfor, bl.a. ved å legge større vekt på kunnskaper og ferdigheter.

- En sosial- og helsepolitikk med en sterk sosial profil, samtidig som det er lagt opp til større vekt på primærhelsetjenesten, kombinert med opprettholdelse av legenes frie yrkesutøvelse og pasientenes frie legevalg.

Dette er altså høyrepolitikk i praksis: Verken rasering av velferdsstaten eller uendret kurs i sosialdemokratiets spor, men en serie moderate skritt i retning av et samfunn som gir den nødvendige kombinasjon av utfoldelsesmuligheter og trygghet. En stemme til Høyre kan derfor gi flere slike skritt i retning av et tryggere og mer menneskevennlig samfunn.